

CHRISTOLOGICKÉ TITULY

Mário BLAHOTA

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove,
Prešov, Slovenská republika

Židovské náboženstvo Ježišovej doby bolo plné očakávaní na mesiášsku postavu *záchrancu* a *vykupiteľa*. Táto nádej siaha až do doby exodu, teda najstarších vrstiev židovského náboženstva. Už samotný Mojžiš bol vnímaný a parafrázovaný ako záchranca, ktorý vedie svoj ľud do zeme zaslúbenej. Figúra záchrancu bola v dejinách Izraela niekoľkokrát transformovaná a modifikovaná.⁵⁶ Táto predstava bola vo väčšej miere *politická*, predstava, ktorá prostredníctvom *Hospodinovho pomazaného*, vyslobodí ľud spod politickej neslobody. Nie vždy predstava záchrancu bola politická, išlo aj o predstavy nepolitické, záchrana božieho ľudu od jeho prehreškov a vín.

CHRISTOS – HA MAŠIÁCH /MESIÁŠ/

Postava Mesiáša⁵⁷ bola postavou podobne ako králi⁵⁸ a od doby vyhnanstva aj veľkňazi⁵⁹, a samozrejme aj proroci,⁶⁰ ktorí sa pomazávali na znamenie vyvolenosti Hospodinom. Odtiaľ aj grécky názov „*Christos*“, ⁶¹ teda preklad hebrejského slova „*ha mašiách*“. V *prorockých zaslúbeniach* je *mesianistická postava* zobrazovaná ako tá, ktorá prinesie pokoj a spravodlivosť⁶². V žalmoch

⁵⁶ BROWN, R. E. 1998. *Ježiš v pohľadu Nového zákona. Úvod do christologie*. Praha : Vyšehrad, 1998. s. 181.

⁵⁷ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2002. *Evanjelium Pána a Spasiteľa nášho Isusa Christa I*. 2. vyd. Prešov : PBF PU, 2002. s. 7. „Autor tu hovorí o tom, že v NZ dochádza k spojeniu troch služieb /kráľ, potomok Dávidov, Kňaz /v jednej osobe. Teologicky v osobe Melchisedeka v /1Mjž 14,18n /a Typologicky v /Ž 109 /, ktorý sa považuje za mesiášsky žalm.“

⁵⁸ Pomazanie kráľa Saula /1Kr 9,16;10,1;15,1.17 /pomazanie Dávida /1Kr 16,6.12;24,7.11 /pomazanie Šalamúna /1Kr 29,22 /Dokonca aj perzský kráľ Kýros je v Izaiášovi označovaný za pomazaného /Iz 45,1 /.

⁵⁹ 3Mjž 4,3.5.16; Zach 4,12.14.

⁶⁰ Pomazanie Eliáša /1Kr 19,15n /, a tiež /Iz 61,1 /.

⁶¹ Titul Christos je frekventovaný v NZ 531x, z toho 270 v Pavlových listoch.

⁶² Iz 9,1 -6; Mich 5, 1 -5; Jer 23,5; Zach 9,9n.

sa tento titul začal aplikovať na *Dávidovho potomka*.⁶³ V tomto chápaní už nešlo o postavu predošlého významu, teda o zvestovanie mieru a nenásilia, právo a spravodlivosť pre všetkých obyvateľov zeme, ale *mesianistická postava* naberala kontúry obnoviteľa Dávidovho kráľovstva a integrity celého Izraela.⁶⁴ Mesiáš v Izraeli nebol prezentovaný len politickým prúdom, ale bola tu aj predstava *trpiaceho služobníka*,⁶⁵ tak ako ju opisuje prorok Izaiáš. Nádej v Mesiáša v tomto texte je prezentovaná čisto v náboženskom zmysle, bez politických náznakov. Mesiáš tu nie je zobrazený ako politický agitátor, ale skrze poníženie a utrpenie služobníka sa samotný Boh k nemu prizná a povýši ho. V dobe Ježiša neexistovala jednotná *mesiášska dogmatika*, ale len rôzne prúdy *eschatologického a mesiášskeho očakávania*.⁶⁶ Biblický mesianizmus možno definovať ako zmes ideí, prorociev a nádejí vyjadrených v Starom zákone, ktoré sa vzťahujú na Mesiáša a majú priamy súvis s myšlienkou na posledné časy na konci veku.⁶⁷ Na politickej scéne boli aj iné mimobiblické mesianistické prúdy, napr. v povstaní *Makabejských* alebo povstanie *Bar- Kochbu /syna hviezd/* v r. 132 -135 po Kr.⁶⁸ Tiež aj iné zdroje hovoria o mesiášskych nádejách.⁶⁹ V početnej miere o mesiášskych nádejách hovoria aj texty pochádzajúce z Qumránu.⁷⁰ Podľa Markovho evanjelia bol Ježiš ukrižovaný s nápisom na kríži ako „*kráľ židov*“⁷¹, teda ako *mesiášsky vzbúrenec*. Aj keď podľa modernej biblistiky používanie tohto titulu samotným Ježišom je nejasné⁷². Až po veľkonočných udalostiach

⁶³ Iz 11, 1. 10; Jer 23,5; Mich 5,1; 2S 7,12n.

⁶⁴ CARPENTER, H. 1994. *Ježiš*. Praha : Odeon, Argo, 1994. s. 85.

⁶⁵ Iz 42, 1-4; Iz 53. „Texty Ebed Jahve nachádzame v knihe proroka Izaiáša, konkrétne v *Deutero-Izaiášovskej* časti. Ide o tieto texty 42,1-4; 42,5 -9; 49,1 -6; 50,4 -9; 52, 13 -53,12.“

⁶⁶ POKORNÝ, P. - HECKEL, U. 2013. *Úvod do Nového zákona, Přehled literatura a teologie*. Praha : Vyšehrad, 2013. s. 151.

⁶⁷ HERIBAN, J. 1997. *Úvody do Starého a Nového zákona s výberovou a tématicky zoradenou bibliografiou*. Rím : Spolok sv. Vojtecha Trnava v spolupráci so Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda v Ríme, 1997. s. 332.

⁶⁸ HERIBAN, J. 1992. *Príručný lexicon biblických vied*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1992. s. 687.

⁶⁹ Významným textom pre mesianológiu je text *Šalamúnovho žalmu*, ktorý nepatrí do hebrejského kánonu a ani kánonu Septuaginty, konkrétne sa jedná o časť Žšal 17n.

⁷⁰ 1QSb 5,24 – 28; 4Q 161; 4Q 174 III 10- 13; 11Q Melch.

⁷¹ Mk 15,26

⁷² Zrejme polemika v Mk 12,13 – 17, ukazuje na zdržanlivosť stotožnenia sa s týmto nábožensko – politickým titulom. Kristovo utrpenie získalo nový význam, ako to vidíme v Gal 2,21 a práve prostredníctvom utrpenia tento titul získal nový obsah. Teda mesianistická nádej opísaná

získava tento titul charakter *formule*.⁷³ Toto jednoduché počiatkové vyznanie sa v Pavlovskej teológii mení na formuly „*en Christó*“⁷⁴ a „*syn Christó*“.⁷⁵

HO HIÓS TÚ ANTHRÓPÚ /SYN ČLOVEKA/

Popri mesianistickej nádeji v politickom význame koexistovala aj apokalyptická predstava, ktorá bola typicky židovská. Išlo o predstavu o skorom skonaní veku a príchod nového veku pod Božím panovaním. Zásadný rozdiel medzi *nábožensko – politickou mesianistickou predstavou* a predstavou *apokalyptickou* je ten, že v nábožensko – politickom mesianizme bol aktívnym samotný mesiáš, išlo o konanie v politicko náboženskom živote Izraela naproti tomu však apokalyptická predstava je predstavou, pri ktorej samotný Boh a ním vyslaný Syn človeka zostúpi z nebies a nastolí nový vek v podobe božieho panovania. *Syn človeka* je nebeskou postavou. *Mesiáš* bol ľudskou postavou, poverenou Bohom k uskutočneniu zmien, zatiaľ čo Syn človeka bol nadľudskou postavou, ktorá zostupuje z neba. Postava Syna človeka bola postavou *triumfalistickou*, s touto postavou nebola spojená predstava o utrpení. Pavol toto označenie nepoužíval, túto postavu skôr prirovnával s novým Adamom, ktorý prišiel z neba.⁷⁶ Predstava Syna človeka nebola zrozumiteľná v helenistickom svete a z toho dôvodu ju Pavol vo svojej teológii nepožíva. Bol to čisto titul, ktorý sa používal a bol zrozumiteľný v najstaršej vrstve *židovskej apokalyptiky*.⁷⁷

v židovskej apokalyptike ako napr. v Žšal 17n, bola v silnom kontraste s vtedajšou predstavou Mesiáša. Pre tento dôvod táto predstava budila pohoršenie u židov, porovn. 1Kor 1,23.

⁷³ Sk 9,22; 1Jn 5,1.

⁷⁴ Mimo *Corpus Paulinum* sa tieto formuly nevyskytujú. Zrejme Pavol je ich tvorcom. Majú rôznorodý význam, ide tu o označenie príslušnosti ku Kristovi a k cirkvi /2Kor 12,2; Rim 16,7; 1Tes 4,16 atď. /Ide tu aj o charakterizovanie činnosti ako kresťanskej /Rim 9,1; Rim 14,14; 2Tím 1,13; Ef 6,21; 1Tes 5,12 atď. /

⁷⁵ Rozlišujeme futurálne výroky ako o budúcom spoločenstve s Kristom /1Tes 4,14; 5,10; 2Kor 4,14 /, ďalej prezentné výroky ako stav súčasného spoločenstva utrpenia a nádeje na vzkriesenie Kristom /Rim 8,17; 2Kor 13,4 /a nakoniec výroky z minulosti, podľa týchto výrokov kresťania odumreli hriechu a smrti pri krste /Rim 6 /.

⁷⁶ 1Kor 15,45- 47; Rim 5, 14n /.

⁷⁷ FUNDA, O. A. 2007. *Ježíš a mýtus o Kristu*. Praha : Karolinum, 2007. s. 103 - doslovné citovanie textu: „Zatímco titul syn člověka byl spojován s představou „Bůh jej vyvýšil“ nebo „sedí po pravici boží“, titul mesiáš, v helénistickém prostředí překládaný jako Kristus, byl spojován s vyznavačskou výpovědí „Bůh jej vzkřísil“. Výjimkou je výrok v Markově evangeliu, kde je o synu člověka řečeno, že „vstane

KYRIOS /PÁN/

Ako sme vyššie uviedli, tento titul je vlastne gréckou formou židovského tetragramonu JHVH. Taktiež získal funkciu božieho mena.⁷⁸ Tento titul a pomenovanie sa nepoužívalo bežne v hovorovej reči, ale aj dochovalé záznamy z diel Josepha Flaviusa ukazujú, že slovo Kyrios užíval len v písomne zaznamenaných modlitbách a citáciách Starého zákona. Plnú legitimitu jeho užívania v kresťanskej cirkvi nadobudol prostredníctvom Žalmu 110,1.⁷⁹ V Novom Zákone vidíme aplikácie slova Kyrios na Ježiša, pričom starozmluvné pasáže hovoria evidentne o Bohu otcovi Stvoriteľovi neba a zeme v typicky židovskom ponímaní.⁸⁰ Ako príklad môžeme uviesť Starozmluvný verš Žalmu 102, 25 ff., ktorý cituje autor listu Hebrejom /Židom/ v Žid. 1,10 ff.⁸¹

z mŕtvych“ /Mk 9,9 /Kategorie „Bůh jej vyvýšil“ byla však původnější a starší než kategorie „Bůh jej vzkřísil“ užití titulu Syn člověka ve vztahu k Ježíši bylo starší než užití titulu syn boží k vyjádření křesťanské víry. Titul židovské apokalyptiky syn člověka byl v helénistickém světě nesrozumitelný a až na několik výskytů zaniká. V této souvislosti není ovšem bez zajímavosti, že se na několika málo místech s tímto titulem potkáme ještě i v Janově evangeliu ve spojení s představou vyvýšení či sestoupení z nebes /J 1,51; J 3,13 -14 /nebo s představou konání soudu /J 5,27 /. V tomto výroku u Jana je syn boží identifikován se synem člověka /J 5,25 – 27 /“

⁷⁸ CULLMAN, O. 1959. *The christology of the New Testament*. London : S.C.M. PRESS LTD, 1959 /1963/. s. 201 - doslovný citát: „In the Septuagint too we find Kyrios used not only in the secular sence, but also in the absolute sence actually as the name of God and the translation for both Adonai and JHWH. We do not know exactly how the translators came to use kyrios in this way. There are two major explanations of the fact, according to the first, it happend as results of the influence of the Hellenic designation for gods; according to the other, it happened precisely as a result of the influence of the liturgical use of the hebrew Adonai for JHWH. The first explanation is not valid, because we have no evidence of the of Kyrios as a designation for gods in the Hellenistic world before the time of the Septuagint. The question of the date is of corse also relevant, for the second explanation, which is possible only if Adonai was read in place of JHWH before the translation. Whether this is actually the case is a disputed point. However that may be, we have already seen that since Adonai was chosen at a certain time for the highest liturgical role, it must long before then have had an especially exalted significance. The translators of the Septuagint must also have known this. For this reason the Greek word Kyrios quite naturally suggested itself to them. „

⁷⁹ Tam je mesiašský kráľ označený samotným Jahvem ako Kyrios, teda Pán.

⁸⁰ JOHNSON, S. H. 2005. *Christology: Biblical and historical*. New Delhi : Mittal, 2005. s. 229.

⁸¹ Ž 101,26 LXX : /κατ' ἀρχὰς σὺ κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐρανοί /Na počiatku Ty Pane založil si Zem, a nebesá sú dielom Tvojich rúk. /Žid. 1,10 καὶ, σὺ κατ' ἀρχὰς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐρανοί· Tu autor tohto listu takmer doslova cituje LXX, rozdiel je v tom, že zatiaľ čo LXX hovorí o Bohu

Frekvencia použitia titulu Kyrios v Novom Zákone je veľmi častá a oblúbená.⁸² Tento titul má aj *Aramejský equivalent* v podobe „Mar“, čo je hebrejským prekladom slova „Rabi“. Pre nás je táto informácia dôležitá z toho hľadiska, že samotný Ježiš a jeho učeníci hovorili aramejsky a v Novom zákone je zachovaná starobylá aramejská liturgická formula alebo modlitba „Marana tha“,⁸³ v preklade ako „Príď náš Pane“. Toto apokalypticky ladené *modlitebné zvolanie* má svoje miesto pri Eucharistii.⁸⁴ Pri slávení Eucharistie sa kresťanské spoločenstvo týmto modlitebným zvolaním obracalo na Ježiša ako na vyvýšeného Pána, teda Kyriosa. Pričom zvolanie „marana tha“ bolo zrozumiteľné aj grécky hovoriacim kresťanským obciam napriek tomu, že toto apokalypticky ladené zvolanie bolo v čisto aramejskej forme. Teda starobylý aramejský titul „Mar“ sa v helenisticky ladenom prostredí pod vplyvom Septuaginty pretransformoval do podoby Kyriosa, vyvýšeného Pána. Stal sa obsahom kresťanského vyznania, ktoré oslavuje Krista ako zmŕtvychvzkrieseného a vyvýšeného Pána.⁸⁵ V 1 Kor. 8,16 sa starobylé židovské vyznanie „Šema Jisrael“, ako ho vidíme v Dt 6,4 sa pretransformovalo do nového kresťanského vyznania.⁸⁶ Ďalšie kresťanské vyznania v duchu liturgického zvolania „Ježiš je Pán“, teda „Kyrios“, ktorý je oslávený a vyvýšený nájdeme aj na iných miestach.⁸⁷ Christologický hymnus vo Filp. 2,5 – 11 je právom

stvoriteľovi v židovskom ponímaní, autor listu Hebrejom tento verš a titul Kyrios vzťahuje a aplikuje na osobu Ježiša Krista.

⁸² Kyrios a jeho frekvencia v NZ je v počte 719krát z toho 189krát Corpus Paulini.

⁸³ 1 Kor 16,22 εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον, ἦτω ἀνάθεμα. μαρὰν ἀθά. /Ak niekto nemá rád Pána, nech je prekliaty. Pane náš príď. /Taktiež pozri.. Did 10,6.

⁸⁴ 1 Kor. 11,26 v závere je uvedené „dokiaľ nepríde“

⁸⁵ Filp. 2,11; Rim. 10,9; 1 Kor. 12,3.

⁸⁶ 1 Kor. 8,6 ἀλλ' ἡμῖν εἰς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. /Ale jeden Boh, otec ,z ktorého je všetko aj my pre neho a jeden Ježiš Kristus skrze ktorého všetko a my skrze neho. /V 5Mjž 6,4 je taktiež vyznanie formulované slovami „Čuj Izrael, Hospodin Boh náš, je Hospodin jeden.“

⁸⁷ 1 Kor. 12,3 διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει, ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ. /Preto oznamujem vám, že nikto v duchu Božom nehovorí prekliaty Ježiš a nikto nemôže povedať Pán Ježiš, ak nie v Duchu Svätom. /

Rim 10,9 ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. /Preto, ak vyznal by si svojimi ústami Ježiš je Pán a uveril by si v srdci svojom, pretože Boh ho vzkriesil z mŕtvych, budeš zachránený. /

označený na najviac obsažnejšou christologickou výpoveďou. Práve aj tento hymnus vyúsťuje k označeniu Ježiša ako najvyššieho Pána, teda Kyrios.⁸⁸

HO HIOS TÚ THEÚ /SYN BOŽÍ/

V Starom zákone sa samotný Izrael identifikuje ako *celok*⁸⁹, ale aj ako *jednotlivec*⁹⁰ pojmom „syn boží“⁹¹, Mesiášsky kráľ Starého zákona je adoptívne prijatý za syna božieho.⁹² Z toho vyplýva, že tento titul má starozákonné korene, ako to vidíme aj v teológii apoštola Pavla.⁹³ V Pavlovej teológii rozlišujeme dve formuly, v ktorých je vyjadrený tento titul a prostredníctvom týchto formúl sa vyjadrovalo synovstvo božie v Novom zákone. Prvou z nich je formula *vyslania*.⁹⁴ Tu sa predpokladá preexistencia Krista ako božieho syna pred inkarnáciou.⁹⁵ Formula *obetovania* chápe tento titul ako synovstvo božie, ktoré je vyjadrené prostredníctvom obety Krista s významom zástupnej obete.⁹⁶ Teda podľa Rim. 1,3n sa Ježiš narodil ako *syn Dávidov podľa tela* a svojím zmŕtvychvstaním bol titulovaný ako Syn Boží.⁹⁷ Ide tu o stotožnenie nebeského Mesiáša s ukrižovaným Ježišom.⁹⁸ Hlavnou tendenciou Markovho evanjelia je

⁸⁸ Pavol tu použil z niektorých už starších christologických hymnusov. Možno ho rozdeliť do troch základných bodov. 1. Odhalenie veľkého tajomstva, odhalenie toho, ktorý existuje *vo forme božej* ὁς ἐν μορφῇ θεοῦ. 2. táto existujúca bytosť sa *vyprázdnila* vo význame, že sa zriekla bohorovnosti a prijala *spôsob bytia ako služobník* μορφῇν δούλου 3. Boh však *povýšil* túto bytosť a dal jeje meno nad každé meno κύριος Ἰησοῦς Χριστός

⁸⁹ 2Mjž 4,22

⁹⁰ 5Mjž 14,1

⁹¹ FOUILLOUX, D. 1992. *Slovník biblické kultury*. 1. vyd. Praha : Ewa Edition, 1992. s. 221.

⁹² Ž 2,7;89,27-28.

⁹³ Rim. 1,3n a 1 Tes.1,9n.

⁹⁴ Rim 8,3; Gal. 4,4; J 3,16n.

⁹⁵ Flp 2,6.

⁹⁶ Gal 2,20.

⁹⁷ Pozri SOUČEK, B. J. 1982. *Teologie apoštola Pavla*. [doplnil a upravil P. Pokorný]. Praha : Kalich, 1982. s. 74. Autor tu poukazuje, že výraz syn boží, je logickým subjektom celej výpovede v Rim.1,3n a je nutné predpokladať preexistenciu. Slovo ὁρισθέντος v Rim. 1,4 je nutné chápať nie ako označenie *vzniku*, ale práve *odhalenie* Ježišovho synovstva božieho.

⁹⁸ Pozri VOUGA, F. 1997. *Dějiny raného křesťanství*. Praha - Brno : Vyšehrad - Centrum pro studium demokracie a kultury, 1997. s. 27. Tu autor uvádza aj ďalšie predpavlovské formuly, ktoré zahŕňajú kresťanské pochopenie viery, teda počiatkom veľkonočnej udalosti sa Ježišova smrť chápe ako udalosť spásy. Ide o tieto formuly /1 Kor. 11,23 -26; 15,3b -5; Rim. 1,3n; 3,25; 4,25; Gal.1,4; Flp. 2, 6 -11. /

poukázať na to, že Ježiš je Syn Boží a pravý Boh, tak ako to vyjadruje evanjelista v prvom verši.⁹⁹ U Mareka má pojem Syn Boží *dogmatický* význam.¹⁰⁰

Myšlienka a obsah pojmu Syn Boží je spojená s predstavou preexistencie Krista.¹⁰¹ Taktiež verše 2 Kor. 8,9 a 1 Kor 8,6; Kol. 1,16n používajú výraz „bohatý“, čím sa chce naznačiť bohatstvo Krista v tom, že Kristus bol účastný pri stvorení.¹⁰² Syn Boží sa u Jána stáva christologickým titulom *par excellence*. Tu je predstava o Synovi Božom taktiež spojená s myšlienkou prexistenčného bytia. Ide tu o dokonalú jednotu a bytie s božským Otcom.¹⁰³

Poukaz na synovstvo božie v Jánovom evanjeliu je cieľom a dôvodom, prečo bolo toto evanjelium napísané.¹⁰⁴

HO SÓTÉR TÚ KOSMÚ /SPASITEĽ SVETA/

V neskoršej dobe sa ku christologickým titulom, ako ich užívala prvotná cirkev, ktorá čerpala zo starších tradícií, pridal v tretej a štvrtej generácii kresťanov titul „sótér“. Ide o slovo vo význame „spasiteľ, vykupiteľ“. Aj tento výraz má hebrejské pozadie¹⁰⁵ vo forme „ješúá“, čo v preklade značí „spása, záchrana“¹⁰⁶ Tento titul bol známy v pohanskom svete a v politickom prostredí.¹⁰⁷ Tento titul sa stal známym vďaka helenizmu, pretože neskoršie generácie kresťanov žili v helenistickom prostredí. Preto evanjelista Lukáš pri písaní svojho diela sa snaží o zrozumiteľnosť *soteriologického významu* Krista v helenistickom prostredí, ktorému bol tento predikát dobre známy a mohol

⁹⁹ Mk 1,1

¹⁰⁰ PRUŽINSKÝ, Š. 2001. *Úvod do svätého Pisma Nového zákona*. Prešov : PBF PU, 2001. s. 187 Pozri. Podľa autora to viedlo Marka k tomu, že aby dokázal synovstvo božie u Krista, tak zhromaždil materiál opisujúci jeho zázračné skutky a činy.

¹⁰¹ V 1 Kor. 10,4 je vzťahnutá myšlienka, že skalou z ktorej pili otcovia v púšti v 2Mjž 17,6 je Kristus.

¹⁰² Veľmi dôležitým tu je výraz *πλούσιος*, v 2 Kor. 8,9 /γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. /Poznáte totiž milosť Pána Ježiša Krista, pretože pre vás stal sa chudobným súc je bohatý, aby ste vy jeho chudobou zbohatli. /

¹⁰³ Jn 10,30; 17,11-23.

¹⁰⁴ Jn 20,31

¹⁰⁵ PRUŽINSKÝ, Š. 2000. *Evanjeliu podľa Matúša 1 /1*. Prešov : PBF PU 2000,s.35

¹⁰⁶ Pozri. Príbeh o Ježišom narodení Lk 2,11; Mt 1,21

¹⁰⁷ GÁBRIŠ, K. 1994. *Dejiny novozmluvnej doby*. Bratislava : EBF, 1994. s.173 /V helenistickom svete bola bežná predstava o „Theioi Anthrópoi“.

byť plne zrozumiteľný aj v pohanskom svete.¹⁰⁸ Evanjelista Ján je završiteľom tejto myšlienky a titul sôtér naberá na plnosti a univerzálnosti tým, že z Krista sa stáva „sôtér tú kosmú“, teda Spasiteľ sveta.¹⁰⁹ Ježiš Kristus ako očakávaný Pán má v liste Filipským 3,20 predikát „sôtér“. Je to jediný výskyt tohto predikátu v pôvodných Pavlových listoch, na rozdiel od epištol pastorálnych, kde je tento výraz častý. Nový zákon pozná aj iné *vysloboditeľské funkcie* obsahovo totožné s výrazom „sôtér“.¹¹⁰

Zoznam bibliografických odkazov

- The Greek New Testament with Dictionary*. [eds. A. Kurt, et al.]. 3. vyd. Stuttgart : United Bible Societies, 1966 /1983/. 920s. ISBN 3-438-05113-3.
- BROWN, R. E. 1998. *Ježiš v pohľadu Nového zákona. Úvod do christologie*. Praha : Vyšehrad, 1998. 260s. ISBN 80-7021-228-4.
- CARPENTER, H. 1994. *Ježiš*. Praha : Odeon, Argo, 1994. 151s. ISBN 80-207-049-3.
- CULLMAN, O. 1959. *The christology of the New Testament*. London : S.C.M. PRESS LTD, 1959 /1963/. 368s.
- FOUILLOUX, D. 1992. *Slovník biblické kultury*. 1. vyd. Praha : Ewa Edition, 1992. 320s. ISBN 2-204-04028-2.
- FUNDA, O. A. 2007. *Ježiš a mýtus o Kristu*. Praha : Karolinum, 2007. 366s. ISBN 978-80-246-1276-8.
- GÁBRIŠ, K. 1994. *Dejiny novozmluvnej doby*. Bratislava : EBF, 1994.
- HERIBAN, J. 1997. *Úvody do Starého a Nového zákona s výberovou a tématicky zoradenou bibliografiou*. Rím : Spolok sv. Vojtecha Trnava v spolupráci so

¹⁰⁸ Tiež aj autor pastorálnych epištol sa snaží o takéto podanie a objasnenie soteriologického významu Krista. Porovn. Lk 2,11; Sk 5,31; 13,23; a pastorálne epištoly 2 Tim 1,10; Tit 1,4 ; 2,13; 3,6.

¹⁰⁹ J 4,42; 1J 4,14.

¹¹⁰ V *1Tes 1,10* je použitý termín ῥύομαι. /καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης. /Aby ste očakávali syna jeho z neba, ktorého vzkriesil z mŕtvych, Ježiša zachraňujúceho nás od hnevu prichádzajúceho. /V *Gal 1,4* je použitý termín ἐξαίρω /τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ὅπως ἐξέλῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστώτος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, /Dajúc samého seba za hriechy naše, aby zachránil nás z veku prítomného podľa vôle božej a Otca nášho. /

- Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda v Ríme, 1997. 1366s. ISBN 80-7161-191-9.
- HERIBAN, J. 1992. *Príručný lexicon biblických vied*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1992. 1366s.
- JOHNSON, S. H. 2005. *Christology: Biblical and historical*. New Delhi : Mittal, 2005. ISBN 81-8324-007-0.
- POKORNÝ, P. - HECKEL, U. 2013. *Úvod do Nového zákona, Přehled literatury a teologie*. Praha : Vyšehrad, 2013. 840s. ISBN 978-80-7429-186-9.
- PRUŽINSKÝ, Š. 2000. *Evanjelium podľa Matúša 1 /1*. Prešov : PBF PU 2000. ISBN 80-8068-007-8.
- PRUŽINSKÝ, Š. 2002. *Evanjelium Pána a Spasiteľa nášho Isusa Christa I*. 2. vyd. Prešov : PBF PU, 2002. ISBN 80-8068-117-1.
- PRUŽINSKÝ, Š. 2001. *Úvod do svätého Písma Nového zákona*. Prešov : PBF PU, 2001. ISBN 80-8068-078-7.
- SOUČEK, B. J. 1982. *Teologie apoštola Pavla*. [doplnil a upravil P. Pokorný]. Praha : Kalich, 1982.
- VOUGA, F. 1997. *Dějiny raného křesťanství*. Praha - Brno : Vyšehrad - Centrum pro studium demokracie a kultury, 1997. 267s. ISBN 80-85959-22-4.

THE CHRISTOLOGICAL TITLES

Mário Blahota, doctorand, Orthodox Theological Faculty, University of Prešov,
Masarykova 15, 08001 Prešov, Slovakia, marioblahota@gmail.com, 00421902
394588

Abstract

This article is about the names of Jesus. One element of the process of understanding and proclaiming Jesus was the attribution of titles to him. Some of the titles that were gradually used in the early Church and then appeared in the New Testament were adopted from the Jewish context of the age, while others were selected to refer to, and underscore the message, mission and teachings of Jesus. In time, some of these titles gathered significant Christological significance.

Key words

Christological titles, early church, Christos, the son of God